

підготовка і проведення зазначених форм і методів потребують від ведучого майстерності, педагогічного такту, прагнення до постійного саморозвитку і самовдосконалення, а отже й науково-методичного забезпечення цього процесу, що може бути перспективним напрямком подальших наукових досліджень.

Таким чином, однією з умов оптимізації процесу виховання молодших школярів є налагодження взаємодії сім'ї та школи, яка буде відбуватися на засадах взаємоповаги та партнерства. Адже успішна взаємодія школи, сім'ї базується на взаємності, а саме взаємній відповідальності за навчання та виховання дітей. Розвиток успішного партнерства є процесом демократичним, який передбачає визнання різноманітності інтересів, поглядів та освітнього статусу його учасників. Знаходження несуперечливих цінностей, узгодження загальних цілей виховання, врахування індивідуальної своєрідності кожної сім'ї. Отже, партнерську батьківсько-учительську взаємодію, ми розглядаємо як одну із найважливіших умов формування ціннісного ставлення до праці у учнів. Відповідно до того, що формування ціннісного ставлення до праці є необхідною складовою змісту виховання особистості, на нашу думку, надзвичайно важливо впроваджувати в освітній процес науково обґрунтовані методики, спрямовані на інтеграцію зусиль всіх учасників навчально-виховного процесу, в центрі якого перебуває учень.

Література

1. Бех І. Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. Початкова школа, 2018. № 1. С. 5-10.
2. Кириченко В. І. Організація партнерської взаємодії навчального закладу і батьків учнів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 2013. Вип. 17(1). С. 319-326.

Піддячий М. І., м. Київ

СУТНІСТЬ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ КОНЦЕПТИ

Запропонована розробка спрямована на утвердження пріоритету чинників, спрямованих на розвиток учнів у процесі їх трудового виховання та означенні сутності підготовки до життя у особистісному та суспільному вимірі. Рекомендаційна складова

розроблена на основі складників багаторівневої системи підготовки до праці. У результаті цього передбачається заміна існуючої знанневої навчально-виховної парадигми на соціально-трудова з максимальною активністю учнів, що забезпечить їх розвиток та можливість якісно й ефективно вирішувати проблему входження у трудові відносини.

Процес зміни поколінь потребує формування у молоді певних особистісних якостей засобами виховання. Тому виховання учнів, складовою частиною якого є трудове виховання, ми розглядаємо ключовим у процесі соціалізації, підготовці їх до самостійного прийняття рішень та до самостійної свідомої трудової діяльності [2]. Навчання, виховання та соціалізація учнів розглядається нами за принципом руху від менш до більш конкретного, а саме: навчання – процес надання учням і засвоєння ними певного обсягу знань, умінь і навичок, володіння якими є умовою їх відповідності системі функціональних вимог (інтелектуальна, операційно-технологічна, соціальна та етична складові); виховання – процес цілеспрямованого впливу на формування багатогранності особистісних якостей учнів: фізичних (здоров'я, працездатність, витривалість тощо); психологічних (інтелект, воля, почуття тощо); духовних (моральність, спрямованість, світогляд, креативність); соціальних (комунікабельність, діловитість, розсудливість, толерантність, здатність до колективної діяльності тощо).

Забезпечення органічної єдності внутрішніх якостей учнів як суб'єкта певної діяльності і системи необхідних для них знань, умінь і навичок є однією з умов успішної реалізації процесу трудового виховання. У цьому контексті соціалізація розглядається нами (разом з навчанням та вихованням) як складова процесу входження учнів в діючу соціальну систему «спеціальної» діяльності, початок і умова їх трудового становлення, майбутньої фахової реалізації та самореалізації, підсумок і один із проміжних етапів формування особистості учня [4].

Щоб виконати своє історичне призначення учні повинні сформувати високий освітньо-трудова рівень, бути духовними, моральними, готувати себе до більш глибокого усвідомлення реалій і протиріч того етапу суспільного розвитку на якому вони будуть реалізовувати свій творчий і новаторський потенціал [3]. При цьому неперервне підвищення освітньо-трудова рівня

учнів має бути однією із закономірностей їх суспільного і соціально-економічного розвитку. Реалізація цієї закономірності обумовлює періодичний перегляд та коригування цілісної системи трудового виховання (трудове навчання, професійна орієнтація, допрофільне навчання, профільне навчання) та окремих її складових, пов'язаних з орієнтацією на ринок праці.

Одним із напрямів корегування системи трудового виховання в загальноосвітній ланці є відхід від абстрактно-освітньої схеми і наближення виховання та навчання до реального життя в певному суспільному [1] і соціально-економічному просторі та підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Іншими словами – динаміка духовного та освітньо-трудового рівня учнів, з одного боку, та поступове зростання їх ролі в суспільстві, як взаємопов'язаних явищ, з другого.

Разом з тим, на сучасному етапі розвитку суспільства потрібно вирішити ряд теоретичних і практичних завдань, пов'язаних з удосконаленням системи трудового виховання. Слід підкреслити, що тільки психологічний і педагогічний підходи у вирішенні проблеми трудового виховання учнів не відображають всіх можливостей, які розкривають їх здібності в багатогранності життєвих проявів із-за обмеження віковими рамками. Теорія трудового виховання розглядалась в рамках навчально-виробничих і навчальних колективів, що не дозволяло створити цілісну систему виховання, охоплюючу основні життєві етапи формування і саморозвитку особистості учня в процесі її трудового творчого становлення з поступовим переходом на рівень формування компетентностей [5].

Завдання трудового виховання учнів у школі мають бути зрозумілими не лише педагогічному колективу, вихованцям і їх батькам, а й мати суспільну і соціально-економічну направленість. Тому наша мета – обґрунтувати і реалізувати на практиці довготривалий неперервний процес трудового виховання молоді на засадах духовності та професіоналізму майбутніх фахівців, від яких залежатиме вибудова прозорих відносин, які в майбутньому стануть запорукою передбачуваності поведінки особистості у процесі вирішення розроблених завдань.

Наступним протиріччям системи трудових виховних відносин є протиріччя між суспільно визнаними цілями і завданнями трудового виховання учнів і їх суб'єктивними реакціями, які обумовлюються нами як криза трудового виховання. Разом з тим, в умовах динаміки суспільного розвитку і накопичення при цьому стресових ситуацій таке протиріччя може стати визначальним на певному відрізку часу. Але зводити проблему тільки до цього не можна, бо розвиток протиріччя між нормативним і реальним виховним відношенням, надмірне розростання одного із блоків в структурі трудових виховних відносин також можуть привести до кризових ситуацій.

Підсумовуючи зазначимо, що структура трудового виховання не повинна зводитись лише до гносеологічного аспекту, бо тоді вона втратить цілісне бачення розвитку сукупних суспільних відносин. Системний підхід допоможе знайти ієрархію зв'язків, виділивши провідний блок в системі трудових виховних відносин, та визначити основні протиріччя в системі трудового виховання. На наш погляд, основними суспільними і соціально-економічними протиріччями у напрямі трудового виховання учнів є розбіжність між нормативним і реальним виховним відношеннями. Під нормативним виховним відношенням ми розуміємо теоретичну модель, яка відповідає об'єктивним вимогам тієї чи іншої суспільної і суспільно-економічної системи на певному етапі її історичного розвитку.

Література

1. Бех, І. Д. (2015). *Вибрані наукові праці*. Виховання особистості. (Т. 1, 2). Чернівці: Букрек.
2. Піддячий, М. І. (2016). Допрофесійна підготовка старшокласників в контексті соціально-професійної орієнтації. *Український педагогічний журнал*. Київ, 2016. Вип. 4. 79-85.
3. Піддячий, М. І. (2015). Навчально-виховний комплект старшокласників: соціально-професійна орієнтація. *Проблеми сучасного підручника*. Київ : Пед. думка, 2015. Вип. 15 (2). 141-149.
4. Піддячий, М. І. (2017). Освіта і наука України : соціально-трудова розвиток молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 13, 75-80.
5. Піддячий, М. І. (2019). Сутність формування компетентностей старшокласників. *Реалізація компетентно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти: Зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 листопада 2019 р.)*. Київ : Пед. думка. 269-272.